մեքց իսև նրմ-Հարոսն ձգրնայր գլել, գ.ժ. մանսս անատվունքրար Հրա ի,նրգայե զրներ դանահարակար ինկցունքրար Հրա ի,նրգայե գրար դանահարակար ինկցունքրար անս ասածկր բնաայնարդի նոա անող, փանգրյե նե քրյն որանին, Հայ բնրկիսն՝ իսև աշխահՀագևտիար վատ գիննիր

Ավրողջն երկու գլխաւոր մասերու բաժետծ ե Մեծ. Տեղինակը։ Առաջնոյն մեջ կր պարզե Մոնգոյներու Տամբաւաւոր արչաւանքը, առանց դանց առևելու նախլին ար պարագաներն, գայն յառաջ րերող գլխաշոր պատճառները եւ բարբարոսու-Թևան գո՜ գացող ազգերուն ժամանակին վիճակը։ թ.ե ինչե՛ր կրած են մեր նախնիք Մոնգոլ. ներու ասպատակու**թ**իւններեն՝ ընթերցո<u>ղը</u> շատ պայծառ եւ որոշ գրոշմուած կր գտել 29-43 էջերուն **մ**էջ։ Երկրորդ մասին նիւքժն է Մոնդոյներու ևարոյքը, սովորութիւնները, կրձնական ըմբրանումները, ռացմադիտութիւնը, մէկ խօսջով՝ *թաղաբակրի ական ներբին կեանքը* ։ <u>Ա</u>դբիւ*ըներ*ը եղած են գլխաւորաբար ազգային պատմագիրները. ո՛չ Թե Մեծ. Տեղինակին կր պակսեին ոչ ազգայինները, այլ լոկ գիտական աշխարՀի ցուցընելու Տամար Թե կարելի չէ Մոնգոյներու կատարեալ պատմունիւն մի գրել առանց Հայ պատմագիրներու։

կը չնոր Հաւորհեր ՄԻԵ, դոկտորն իւր յաւ ջող ընթհացաւարտութեան Համար, մաղթերով իրեն արդիւնաւոր գործունեութիւն մը Հայ րաւ նասիրութեան տակաւին չատ անմչակ մեացած պատմագիտական ձիւղին մեջ ։

Հ. Ա. ՄԱՏԻԿ**Ե**ԱՆ

M81PPM818

1. Մ. Խորհնացին ըստ Հ. Ց. Աստուրեանի։ Մեծ. Դոկտ. Գ. Ալնունեանի բննաձառին մատենախոսուներն գրած ատեննիս, Միարանուներան գերմաներներ բննաձառ հեն ալ ժեր ձեռբն եկաւ, գրուած Մեծ. Հ. Ց. Աստուբեանել է Անաձառ անձինն ապապրանքով գերմաներեն բննաձառ մին ալ ժեր ձեռբն եկաւ, գրուած Մեծ. Հ. Ց. Աստուբեանել (Die politischen Beziehungen zwischen Armenien und Rom von 190 vor Chr. bis 428 n. Chr. Venedig 1911, է 194). Իրբ աղացինը գայս մեծ Հետաքրքրունեամը, եւ ի գու

անոր յաջորդին Արտաւազգայ ծուիրուած էջերը,

անոր յաջորդին Արտաւազգայ ծուիրուած էջերը,

անոր հայց շատ գո՜Հացուցիչ կերպով պար
գանի են գլնաւորարար Ցիգրան Մեծին եւ

անոր յաջորդին Ար

առանութ առաղերա բե Ո. Ոա Հաիտ բւ Արոեսառանաց ենան էր գրաստես Իսերդաներ ի պար-Գ. Վահւթ հայար, թուհրդանում Իսերդաներ ի պարհրրաս տարայը, թուհրդանում Իս Վանստ գլե հրդան այրորը ասանը համահայա վիտեսայան այր էր Հ. մ. Հուպն այրորը ասանը համահայա վիտեսայաներ բր ասանը այրորի արանը չաներերը գիր էւ խոսպահր գր աև և երաառաստերիւթ և մանսայան անսհրանքիսութ Հագրդատ, վտահեր բ. Ժանարանայի բե Հրար բան ասարելն կանարան արարանը և ինե Հրար ասան գրե արարացիր չկնաարե մանրակար անսաաս գրարար բայր մորեր չկնաարե արարանը և ինե Հրարությանը արարացներ չկնաարե մանրակար անսաասանայա ափողա սես գիրծարան արարանարան արարանարան և արարանարան արարանի հանաարանում հարարանը հարարանարան արարանարան հարարանարան հարարանարանարան հարարանարան հարարանարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարարան հարարանարան հարարան հարարանարան հարարանարան հարարարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարան հարարարան հարարան հարարան հարարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարան հարարանարան հարարանարան հարարան հարարանարան հարարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարան հարարանարան հարարանանարան հարարանարան հարարանարան հարարանան հարարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանանարանանարանանարանարան հարարանարան հարարանարան հարարանանարանարան հարարանանարան հ

Ուրեմն Հ. Աստուրեան այն գաղափա. րին վրայ է Թէ Մ. խորհնացին դեռ կարելի է պաշտպանել իբրեւ Ե. դարու մատենագիր։ Գիտեինը որ Վենետիկի ՄխիԹարեան Հայրերը գարերով Հերոգոտոսի Տամբաւ վայելող խորենացւոյ մասին եղած երկարատեւ պայքաշ րին մեջ՝ անոր ամենամեծ պաշտպաններն էին, բայց Թե այժմ եւս կր դանուին հոյնպիսիներ, հանտիտիսե, Ղահե · Հբմիրտիքը ի՛կզարայնե։ Ետհն 4. Աստուրեան մեզի շատ աւելի դարմանայի եւ անըմբռնելի կը դառնայ, երբ խորենացին իրրեւ պատմագիր անկեղծ կր Հռչակէ։ ԵԹէ խորեգրու այն արև դեր գերարագրեր արև է, այն ատեր ինչու Հ. Աստուրեան իւր երկին մեջ Տակաոակ խորհացույ բացալայա յայտարարու Թեանգ *թե իւր պատմածները աֆետվո*-ելական աղբի-բելե bi, quibles att ford blooms to Sembeling գրենե միայն արտաջին պատմադիրներու եւ՝ Գ. գարուն մեջ նահե ԱգաԹանգեդոսի հա **Փաւստոսի** ։

Այս ած հետեւողականունիւնը մենք չենք կրնար մեկնել. եւ հարկ ալ չենք տեսներ ձեւ կնելու, ջանի որ Մեծ. Հայրը գործնականին ձէլ խորհնացւոյ հանդեպ այն դիրքը բոնած ե, ինչ որ կը պահանչէ արգէ ծնագատուրնիւնը։

4. Ա. ՄԱՏԻԿԵԱՆ

2. Ծփրեմի "վամ Յանդիմանուժեան, ճառը Վամ դիկոմիդեայ քաղաքի եփրեմեան "Ողբ,ը ցայժմ ծանօԹ էր միայն գարբ Հանելեանի Մատենադարան**է**ն, էջ | 464/5։ ֆր. Մուրատ "Յուշարձաև "ի Նուի. րած յօդուածին մեջ Երուսաղեմի թ. 326 2 և ռագիրն մանրամասնօրեն վերստին վերլու. ֆելով՝ յատուկ մտադրուի հան առարկայ ըն*ծայնց Եփրեմի "Վեշտասա*ն ասացուած*ը*ներն՝ վամե ախկոժիդեայ բաղաբի, (եջ 203-208)։ լրատենադարանի Հեղինակը մի առ մի յառաջ րերելով այս "Ողբեր ուն գլխակարգութիւնը՝ «ըսացուած առաջին, կարծած էր «Վասն Յանդիմանութեան, ձառը. իրաւամբ սխալ կը Burh "այո կարծիքը», Ֆև Ասշհատիր, սհուր Հավաձայն այս Ա-ացո-աֆ կարծեմ (4 է ինչ մասն Qten. Unage-adag fant Thirteta, tagath... այլ առանձին ինչ գրուած (Յուշարձան, էջ 305)։ Ի՛նչ է իսկապէս "այս առանձին ինչ գրուած , թ։

թփրեմի բանաստեղծական եւ Հռետորական գործոց Լամիի Տրատարակած Տատորորևքը գարովց է կցէ Բփերը Ղուկրագ է து வகையிரிக்கி வேள்க அவர் வகையிர்கள் publi of tunbe (P. J. Lamy, S. Ephraemi Hymni et Sermones, 1882, II, 363-394, IV, 89 - 104). այս Հաւաքական ճառերուն ճիչդ Հայ բնագիրը՝ գրենե բառական Ուարգմանու-Թեամբ, եւ օրչափ Տրատարակուած փոբրիկ Տատուածը գուչակել կու տայ — դասական անա. மை ≿ணிக்கிர் நிர நிரைக்கி இர் _இரி வந் இருந գիմանութեան,, անուան տակ ∫աւաբուած ձա. ռերն ամրողջապես վերածուած են Հայերենի. այսպես կարծել կու տայ "Ասացուած ա----Ըի, יש פון און און שון שלשון שון און יחשוים (מומען מימיון) (מומען מימיון) գրէ ելկրոլը, ելրոլը . . . յաջորգական Տատուած. *ջեն։ , Ժգետիսատետև աստչիր առանսշագ՝ կբ* վերջաւորու թեան Տետ կը պակսին **ն**աեւ *յա*ջորդ «Հառերը, "գի թ.д. 385ր ի կատարածի իջին... կ'աւարտի ամևողջ ձեռագիր մատեանն, (Յուչ., 49 205):

րույն արգրատեր նետներթե անո անափառն։ հրաժ ինն առսեւմի Հրա, սիևսվ Ղարգր վ,ասփունցան Հեասանակը, բլցք արմում արդանաս և ա ա բր սև անո, իւև պք ծ արդար Հասսւացն հանթնի քև ահմերժ երրժերք անս Ուս-

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

U U B B B U Y P B U Y U B

(1887 - 1911)

LUUP UL 100UL

Զառորդ դարու կարեւոր ժամանակամիջոցի մր մէջ "Հանդէս Ամնօրեայ, թերթս ո՛չ թէ միայն իւր կեանքը պահել յաչողեցաւ, այլ նաեւ տուաւ կեսմեք մի Տամես**տ` ը**անասիրական-պատմաքննական գրականուխեան մի։ Այն դարերու պատմուլծիւնն, որոնց ստուերագիրը միայն շատ անորոշ եւ պակասաւոր գծերով ունէինը, «Հանդէս,,ը որոշեց եւ լուսաւորեց. Հայերէն լեզուի քննական ուսումնասիրութեան դրդիչն եղաւ. "Հանդիսի,, էջերէն չպակսեցան ընազաւառներու տեղագրական ուսումնասիրութիւններն եւս։ Այս ըազմաղիմի արդիւնքով "Հանդէս,,ը յորդառատ՝ ըայց եւ դժուարամատոյց, աղբիւը դարձաւ ըանասիրաց. կը պակսէր 25 ամեայ ընդարձակ գործունէութեան մը համատեսական պատկերը։ Ո՛չ Թէ միայն ազգայիններ, այլ նաեւ Եւրոպացի հայազէտներէն շատերն ալ մնոադրունիւն դարձընելով այս իրողունեան` առաջարկած էին մասնագիտական ցանկ մի Տրատարակել "Հանդիսի,, Յոբելեանի առիժիւ։ Սիրայօժար յանձն առինք այսպիսի — տաժանելի գործ մը՝ համաձայն գտնելով զայն եւ մեր անձնական գաղափարին, լծէպէտ շատ քիչերն իրականին մեջ պիտի համոզուին մեր "տաժանելի,, վերադրին աժենայն իրաւամը գործածունյուն:

"Ընդնանուր Ցանկ,, տիտղոսին տակ ամիոփեցինք իրարժէ շատ տարրեր եւ ժին միւսէն աւելի կարեւոր ըաժանումներ։ Ցանկ Ա. Ցօդուսծագիրներն հե